

Mohinur BULTAKOVA,
Jizzax politexnika instituti erkin izlanuvchisi
E-mail: moonlightbultakova@gmail.com

O‘zMU Jizzax filiali dotsenti, p.f.n N.Alimov taqrizi asosida

INTEGRATIV YONDASHUV ASOSIDA TEXNIKA OTMLARI TALABALARIGA INGLIZ TILINI O‘QITISH

Annotatsiya

Ushbu maqola bugungi kunda butun dunyoga keng yoyilgan til ingliz tilini integrativ yondashuv asosida talabalarga ingliz tilini o‘rgatish va o‘qitishda media kompetensiyasi, o‘rganilayotgan chet tilida so‘zlashuvchilar bilan muloqot qilishni amalga oshirish qobiliyati so‘z ketadi.

Kalit so‘zlar: Kategoriya, nutqiy ravonlik, nutqiy strategiya, integrativ ta‘lim, shaxsning uquvi, interfaol usullar, motivasiya, kompeteniylik.

TEACHING ENGLISH LANGUAGE TO ENGINEERING STUDENTS BASED ON AN INTEGRATIVE APPROACH

Annotation

This article discusses the media competence in teaching and learning English of students and to develop their ability to communicate with foreign speakers based on the integrative approach, which is widely spread around the world today.

Key words: Category, speech fluency, speech strategy, integrative education, individual learning, interactive methods, motivation, competence.

ОБУЧЕНИЕ АНГЛИЙСКОМУ ЯЗЫКУ СТУДЕНТОВ ИНЖЕНЕРНЫХ ВЕЩЕСТВ НА ОСНОВЕ ИНТЕГРАТИВНОГО ПОДХОДА

Аннотация

В данной статье рассматривается медиа компетентность в преподавании и изучении английского языка студентов и развитии их способности общаться с носителями языка на основе интегративного подхода, который сегодня широко распространен во всем мире.

Ключевые слова: Категория, беглость речи, речевая стратегия, интегративное обучение, индивидуальное обучение, интерактивные методы, мотивация, компетентность.

Kirish. Respublikamizda oliy ta‘lim tizimida bo‘ljak kadrlarni tayyorlash va ilmiy maqsadlar uchun zarur bo‘lgan axborotni topish jarayonida mutaxassislik bo‘yicha original adabiyotni o‘qish, xorijiy tildagi og‘zaki muloqotda ishtirok etish ko‘nikmasini shakllantirish maqsadida ingliz tili darslari o‘tilmoqda. O‘z sohasini mutahassisi o‘z kasbiga oid ingliz tilidagi adabiyotlarni asl nusxasini o‘qiy olishi, o‘qilgan matn tushunishi va uni o‘z kasbida qo‘llay olishi lozim. Bundan tashqari, u berilgan mavzuda suhbatdoshi bilan chet tilida erkin fikr almasha olishi kerak.

Tilga ixtisoslashmagan oliy ta‘lim muassasalarida ingliz tilini interfaol usullar orqali o‘rgatish yaxshi samara beradi, bu orqali talabalarning tafakkurini yanada o‘stirish, ingliz tilidan ma‘lumot olish va berish, ingliz tili haqidagi yangi bilimlar, o‘z sohasidagi ilmiy o‘zgarishlarni kuzatib borish va yangiliklardan bexabar qolmaslik imkonini beradi va bu talabalar dunyoqarashini kengaytiradi. Talabalarning o‘z kasbida tegishli material ya‘ni mavzularda ishlash ular uchun qiziq va foydalidir. Buning uchun avvalo matnda ishtirok etayotgan yangi so‘z yoki atamalarni ma‘nosi, talaffuzi va ishlatilishini talaba bilishi kerak.

Chet tilida media kompetensiyasi, o‘rganilayotgan chet tilida so‘zlashuvchilar bilan muloqot qilishni amalga oshirish qobiliyati va tayyorgarligi, shuningdek, o‘rganilayotgan mamlakat madaniyati bilan tanishish, o‘z mamlakati madaniyatini yanada yaxshiroq anglash, uni muloqot jarayonida taqdim eta olishni nazarda tutadi [2].

Kompetensiya (lot.: *competentia* – tegishli, oid, aloqador, mos, muvofiq kelish) termini ma‘lum sohaga oid bilim, malaka va ko‘nikmalar, tajribani anglatadi. Media kompetensiya–shaxs tomonidan til va nutq madaniyatini bilish

asosida shakllantirilgan turli media hodisa va vaziyatlardagi nutqiy axloq tizimidir. “Bu tizim tarkibiga media rollarni (so‘zlovchi va tinglovchi), shuningdek, ijtimoiy rollarni, nutq strategiya va taktikalarini, etika va odob-axloq qoidalarini egallash kiradi, ularda ushbu madaniyatda qabul qilingan shaxsning turli ijtimoiy guruh vakillari bilan har xil sabab va vaziyatlarda aloqada bo‘lish usullari ifodalanadi” (T.V. Matveeva). 2006 yil 18 dekabrda Yevropa parlamenti va Kengashi uzluksiz ta‘lim uchun quyidagi tayanch kompetensiyalarni tavsiya qildi:

1. O‘z ona tilida muloqot qila olish.
  2. Chet tilida muloqot qila olish.
  3. Matematik kompetentlik hamda fan va texnika sohasidagi asosiy kompetensiyalar.
  4. Raqamli kompetentlik.
  5. O‘qishni o‘rganish.
  6. Ijtimoiy va fuqarolik kompetensiyasi.
  7. Tadbirkorlik va tashabbuskorlik tuyg‘usi.
  8. Madaniyatdan xabardor bo‘lish va uni ifodalash.
- Hozirda “Yevropa uchun tayanch kompetensiyalar” deb nomlangan Yevropa kengashi simpoziumida belgilangan tayanch kompetensiyalar quyidagilar [3]:

O‘rganishi kerak: tajribadan ahamiyatga ega xulosa chiqarish; egallagan bilimlarini o‘zaro bog‘lay olish, ularni tartiblashtirish; o‘ziga mos keladigan o‘rganish usullarini aniqlash; muammolarni yecha olish.

Izlash: mustaqil bilim olish bilan shug‘ullanish; turli ma‘lumotlar bazasini izlash; tevarak-atrofdan surishtirish; ekspertdan maslahat olish; axborot olish;

hujjatlar bilan ishlash va ularni turkumlash.

Mulohaza yuritish: o'tgan va hozirgi voqealar orasidagi o'zaro bog'liqlikni topish;

jamiyat rivojlanishining u yoki bu jihatlariga tanqidiy yondashish; murakkablik va o'ziga bo'lgan ishonch yo'qolishiga qarshi turmoq; bahslashuvlarda o'z pozitsiyasini egallash va shaxsiy nuqtai nazariga ega bo'lish;

o'qiyotgan va ishlayotgan joydagi siyosiy va iqtisodiy muhitning muhimligini anglash;

salomatlik, iste'mol qilish, tasviriy san'at va adabiy asarlarni baholay bilish.

Hamkorlik qilish: guruhda ishlash va hamkorlik qila olish;

qarorlar qabul qilish –anglashilmovchilik va janjallarni bartaraf etish;

kelisha olish;

shartnomalarni ishlab chiqish va bajarish.

Faoliyatga kirishish: loyihada qatnashish;

javobgarlikni zimmasiga olish;

guruhga yoki jamoaga kirish hamda o'z hissasini qo'shish;

hamkor ekanligini isbotlash;

o'z ishini tashkil qila bilish;

hisoblash va modellashtirish texnikalaridan foydalana bilish.

Ko'nikish: yangi axborot va kommunikasiya texnologiyalaridan foydalana olish;

tez o'zgarishlar oldida moslashuvchanligini isbotlash;

yangi yechimlarni topa bilish [1].

Niderlandiyada o'quvchilarda quyidagi kompetensiyalarni rivojlantirishga yo'naltirilgan ta'lim tizimi yaratilgan:

kelajakka intilish ko'nikmalarini rivojlantirishni mo'ljal qiladigan strategik kompetensiya;

o'rganilayotgan o'quv fani xususiyatiga doir bo'lgan bilim va malakalar bilan bog'liq predmet kompetensiyalari; mazmuni jihatidan boshqarish malakalaridan iborat bo'lgan metodik kompetensiya;

asosiy tarkibi hamkorlik malakalari, tanqidni qabul qilish, qayta aloqa o'rnatish; axloqiy-madaniy kompetensiya bo'lgan ijtimoiy-kompetensiya.

Ular kasbiy muloqotlar, motivasiya, natijaga erishish uchun tayyor bo'lish va o'quv malakalari, refleksiyaning rivojlantirishni belgilaydigan o'quv kompetensiyalarini o'z ichiga oladi.

Shu bilan birga, fanda sinonimik ma'noda qo'llanadigan “kompetensiya” va “kompetentlilik” tushunchalarini o'zaro farqlash lozim. Ushbu tushunchalar o'zbek pedagogik maktabi uchun yangilik emas, biroq shunga qaramay, ularni turlicha tushunish kerakligiga e'tibor qaratish kerak.

“kompetentlilik”, “kompetensiya” tushunchalari tavsiflarida quyidagi holatlarga alohida e'tibor qaratiladi:

bilimlar majmuining amalda qo'llanilishi;

shaxsning uquvi, xislatlari, fazilatlar;

amaliy faoliyatga tayyorgarlik o'lchovi;

muammolarni hal etish, amalda zarur natijalarni qo'lga kiritish layoqati;

shaxsning professional faoliyatini ta'minlovchi bilim, ko'nikma, malakalar yaxlitligi;

faollashgan (amaliyotga tatbiq etilgan) o'quv, bilim, tajribalar majmui;

shaxsning maqsadli yo'naltirilgan emosional iroda kuchi» [4].

Shunday qilib: “kompetensiya” – o'z ichiga shaxsga oid o'zaro bog'liq sifatning barchasini, ya'ni kompetensiyalar va faoliyat usullarini qamrab oladi, ularning predmet va jarayonlarning ma'lum kategoriyalariga aloqasi, insonning ularga nisbatan sifatli va sermahsul faoliyati uchun alohida ehtiyoj bor;

“kompetentlilik” shaxs tomonidan o'ziga xos kompetensiyaga egalik qilish faoliyatiga oid ma'noli muloqotni anglatadi.

Shundan kelib chiqqan xolatda transport sohasi bo'lajak mutaxassislariga ingliz tilini o'rgatishda malaka talablarida alohida qilib umumiy kompetensiyalar ishlab chiqilgan va u yerda bo'lajak muhandislarning boshqa sohalarni mukammal o'rganishlaridan tashqari xorijiy tillarda kasbiy faoliyatiga ta'luqli bo'lgan atamalarni bilishlari kerakligi haqida yozib qo'yilgan:

Transport vositalari muhandisligi (avtomobil transporti) ta'lim yo'nalishi bo'yicha bakalavrlarning kasbiy kompetensiyalariga qo'yiladigan talablar quyidagilar;

Umumiy kompetensiyalar:

davlat siyosatining dolzarb masalalarini bilish, ijtimoiy-iqtisodiy muammolar va jarayonlarni mustaqil tahlil qila olish;

xorijiy tillardan birida kasbiy faoliyatiga oid hujjatlar va ishlar mohiyatini tushunish, tabiiy-ilmiy fanlar bo'yicha kasbiy faoliyati doirasida zaruriy bilimlarga ega bo'lishi hamda ulardan zamonaviy ilmiy asosida kasb faoliyatida foydalana bilish;

Ingliz tilini o'rgatishda turli hil yondashuvlar mavjud. Quyida shulardan bir nechtasini tahlil qilib chiqamiz:

Umuman olganda xorijiy tillarni o'qitishda quyidagi jadvalda sanab o'tilgan yondashuvlar mavjud. Quyida ularga to'xtalib o'tamiz.

Tizimli yondashuv umumiy metodologik tamoyil sifatida fan va inson faoliyatining turli sohalarida ob'ekt va hodisalarni o'rganish uchun ishlatiladi, uning mohiyati tadqiqot ob'ektini tizim sifatida tushunish va ob'ektning mantiq va ishlatiladigan vositalar sifatida o'rganish jarayonini tushunish deganidir

Integrativ yondashuv – bu natijada yangi xususiyat yuzaga keladigan, ob'ekt, hodisa, jarayon, umumiylikni birlashtiradigan minimum sifatidagi majmuaning yaxlit tasviri hisoblanadi.

Media yondashuv – grammatik mashq, matnlarni o'qish va tarjima qilish kabi kitob orqali o'qitish metodi yuqori texnologiyali odatiy usullari rivojlanishi bilan sekin-asta muomaladan chiqib bormoqda. Gumanistik yondashuv oxir-oqibat butun prosseduraga asoslangan media yondashuvning shakllanishiga olib keldi.

Kulturologik yondashuv – agap chet tilini o'qitish uslubiy tizimini yaratilca, ko'pincha kulturologik yondashuv inobatga olinadi. Uning asosiy maqsadi madaniyatlararo kompetensiyani shakllantirishdir. Bunga o'rganish va asosiy tamoyillari asoslangan. Mutaxassis vazifani hisobga olgan holda mashqlar to'plamini tanlashi mumkin.

Texnologik yondashuv – talabalarning o'zaro munosabatlarga kirishish, boshqarish va ta'sir etish texnologiyalarini ishlab chiqish va joriy etish bilan bog'liq media ko'nikma va malakalarini shakllantirish va rivojlantirishni ta'minlaydi. Bu belgilab qo'yilgan texnologik namunalarga va intizomga rioya etish, muloqot va uning turli shakllari, texnologiyasi va texnikasi, samarali muloqotning verbal va noverbal vositalarini bilish va amalda qo'llash, zamonaviy psixologik treninglar tashkil etish, muloqot sohasida o'z-o'zini baholay olish va takomillashtirish ko'nikmalaridir.

Oliy ta'limda Xorijiy til(ingliz) darslarida yuqoridagi yondashuvlarni e'tiborga olgan holda tashkillashtirilayotgan darslarni innovatsion yondashuvlarni qo'llagan holda ingliz tilida qurilish sohasidagi terminlarni talabalarga o'rgatish mazmuniga qaratilgan ta'limni tashkil etishning mavjud holatini o'rganish natijasida ma'lum bo'ldiki, aksariyat «Xorijiy til (ingliz)» fani mutaxassislarida pedagogik texnologiyalar, ularning mohiyati va amaliyotda qo'llash borasidagi nazariy bilim hamda amaliy ko'nikma,

---

malakalarning shakllanmaganligi innovatsion ta'lim samaradorligini ta'minlashga imkon beradi.

ADABIYOTLAR

1. Бойко М.В. Технологии как основное средство формирования иноязычной коммуникативной успешности студентов управленческих профилей педагогические чтения Современная методика обучения иностранным языкам: Пособия для учителя. – 2-е издание перераб. и доп. / Н. Д. Гальскова // – М.: Аркти, 2003, - 342 с.
2. Khiloliddinova F.R. Offer types and their classification. Science and Education, Scientific journal. The scientific journal "Science and Education" is an open-access journal and the main task of the journal is to highlight the achievements, problems, and prospects of science and education. 2022. №7. p. 104.
3. Dunleavy M., Dede C., Augmented Reality Teaching and Learning / Handbook of Research on Educational Communications and Technology, Springer New York, 2013, pp 735-745.
4. Muslimov N.A. Kasb talimi o'qituvchilarini kasbiy kompetentligini shakllantirish texnologiyasi. - T.: Fan va texnologiya, 2013, - 128 b.,5.